

Nr 126.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 maj 1913 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län.

(1:a Avd.)

I en till Riksdagen den 18 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 277, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att till förra majorsbostället 6 mantal Gudhem nr 1—9 med $\frac{1}{2}$ mantal Holmäng nr 1 Hulegård i Gudhems socken av Skaraborgs län hörande lägenheterna Ingatorp, Varjamon, Krusekulla, Krösesten, Västra Telacka, Östra Telacka, Lyckorna, Grågåsen, Helle och Grönlid ävensom utskiftet Helle må — en var av lägenheterna med i statsrådsprotokollet tillstyrkt areal och utskiftet Helle uppdelat i lotter enligt föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas — från ifrågavarande egendom upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser.

I detta ärende har departementschefen till berörda statsrådsprotokoll haft följande anförande:

»Förra majorsbostället Gudhem nr 1—9, 6 mantal, med Holmäng nr 1 Hulegård, $\frac{1}{2}$ mantal, i Gudhems socken av Skaraborgs län, är för

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 10 saml. 70 häft. (Nr 124--126.) 2

statsverkets räkning utarrenderat för tiden till den 14 mars 1914 mot ett årligt arrende av 8,900 kronor.

Egendomen, som är belägen 0.9 mil från Falköping och vars taxeringsvärde uppgår till 196,000 kronor, innehåller 2.99 hektar tomt och trädgård, 346.875 hektar åker, 96.958 hektar äng, 8.203 hektar impediment och 109.9291 hektar avrösningsjord. Från egendomen har enligt nådigt brev den 1 december 1911 till Gudhems församling upplåtits ett område om 3 hektar att tillträdas senast den 14 mars 1914.

Vid upprättande år 1911 av förslag till förnyad utarrendering av egendomen från den 14 mars 1914 föreslogo uppskattningsmännen, att från egendomen måtte försäljas *ej mindre* utskiftet Ingatorp, innefattande dels inägor, som å en av förste lantmätaren G. A. Borgstedt år 1891 upprättad karta över egendomens åker och ängsmark betecknats med ägofigurerna nr 1—21 och innehålla en areal av 1.753 hektar åker, 0.597 hektar äng och vallar samt 0.2 hektar impediment, dels ock intill inägorna gränsande utmark, som enligt vederbörande jägmästares yttrande omfattar 7.7689 hektar och består av sank mossmark, tidvis översvämmad av Hornborgasjön, *än även* torpet Varjamon eller Varjamad, omfattande ägofigurerna å samma karta nr 36—50 och innehållande en areal av 2.948 hektar åker och 5.16 hektar äng och vallar. Utskiftet åsattes ett saluvärde av 1,500 kronor, därav 150 kronor för växande skog och utmark, och ett arrendevärde av 55 kronor samt torpet ett saluvärde av 2,750 kronor och ett arrendevärde av 110 kronor. Tillika hemställdes, att utskiftet måtte hembjudas nuvarande innehavaren, som ägde därå befintliga byggnader, till inlösen mot det området åsatta saluvärdet samt med skyldighet för köparen att gälda på området belöpande andel av kostnaden för Hornborgasjöns sänkning.

I händelse av förnyad utarrendering av egendomen i övrigt borde enligt uppskattningsmännens åsikt utskiftet Knype, omfattande ägofigurerna å kartan nr 331—362 med en areal av tillhoppa 58.993 hektar tomt och åker, 1.101 hektar äng och vallar samt 0.37 hektar impediment, utarrenderas såsom en särskild lott, därför arrendeavgiften föreslogs till 1,710 kronor, varjämte arrendatorn skulle vara pliktig att uppföra ny stallbyggnad mot en ersättning av 4,068 kronor. För återstoden av egendomen såsom en arrendelott beräknades ett arrendevärde av 7,150 kronor. I denna arrendelott skulle ingå lägenheterna Östra Telacka, Västra Telacka, Lyckorna, Krusekulla, Krösesten, Vallen, Grönlid, Helle, Österlid och Grågåsen ävensom ett förutvarande soldattorp. För var och en av de fem förstnämnda lägenheterna föreslogs avgälden till 156 mansdagsverken och 20 kvinnsdagsverken, för lägenheten Vallen till 20

mandagsverken, för vardera av lägenheterna Grönlid och Helle ävensom för det förutvarande soldattorpet till 52 mandagsverken, för lägenheten Österlid till 15 mandagsverken och för lägenheten Grågåsen till 5 mandagsverken, allt årligen.

Kungl. Maj:ts befallningshavande tillstyrkte i avgivet utlåtande bifall till uppskattningsmännens förslag angående försäljning av utskiftet Ingatorp och torpet Varjamon.

Innan instrumentet över berörda uppskattning inkom till domänstyrelsen, anhöll arméförvaltningen om styrelsens yttrande i anledning av en av inspektören för kavalleriet gjord framställning, avseende att Gudhems huvudgård jämte utmarken skulle upplåtas till remontdepå, varemot utgården Knype ävensom till egendomen hörande torp skulle fränskiljas egendomen och fortfarande stå under styrelsens förvaltning.

I yttrande, som domänintendenten avgav i anledning av berörda framställning, framhöll denne, under påpekande att framställningen ej varit känd vid tiden för arrendeuppskattningen, att lägenheterna Östra och Västra Telacka, Lyckorna, Krusekulla och Krösesten ävensom det förutvarande soldattorpet, vilka ej inginge i de delar av egendomen, som erfordrades för depån, borde antingen försäljas eller upplåtas på arrende direkt för statsverkets räkning, alldenstund de samtliga voro belägna vid egendomens yttergränser och huvudgårdens figur ej därav skulle röna menlig inverkan. Det lilla torpet Vallen, som vore mindre väl bebyggt, borde emellertid avhysas och dess mark läggas till huvudgården. Ehuru lägenheterna Grönlid, Helle och Österlid ävensom utskiftet Knype vore belägna å huvudgårdens utmark, vilken inginge i det för depån avsedda området, borde även nämnda lägenheter och utskifte kunna, såsom belägna intill utmarkens yttergränser, utan olägenhet försäljas.

Domänstyrelsen förklarade i skrivelse till arméförvaltningen den 29 december 1911 sig icke hava något att erinra mot bifall till kavalleriinspektörens framställning och uttalade i sammanhang härmed, att, sedan i händelse av bifall till framställningen de områden, som erfordrades för depån, blivit närmare bestämda, styrelsen ämnade ingå med underdånig framställning i fråga om dispositionen av övriga delar av egendomen.

Uti en till Kungl. Maj:t den 17 januari 1912 ingiven skrift hava åtskilliga innehavare av lägenheter å ifrågavarande egendom anhållit, att en var av dem måtte berättigas köpa eller ock av staten direkt arrendera den lägenhet, som av honom innehades.

Kungl. Maj:ts befallningshavande yttrade i utlåtande över denna ansökning, att, därest egendomen fortfarande komme att i sin helhet genom domänstyrelsens försorg utarrenderas för statsverkets räkning, det vore synnerligen angeläget, att ifrågakomna lägenheter bibehölles åt egendomen, men att, i händelse större delen av densamma bleve upplåten till remontdepå, lägenheterna syntes kunna utan nämnvärd olägenhet avyttras.

Domänstyrelsen förklarade i utlåtande den 27 mars 1912, att styrelsen instämde i Kungl. Maj:ts befallningshavandes sistnämnda yttrande; och ville styrelsen därvid särskilt framhålla, att, i händelse förslaget om inrättande av en remontdepå å egendomen icke vunne bifall, det låge stor vikt uppå, att ifrågakomna lägenheter icke frånhändes kronan, enär eljest nya byggnader måste för avsevärda kostnader uppföras å huvudgårdens mark.

Med anledning av vad i ärendet förekommit, efter det ovannämnda arrendeuppskattning hållits å egendomen, uppdrog domänstyrelsen åt uppskattningsmännen att uppgöra nytt förslag till upplåtande från egendomen av egnahemslägenheter.

Sådant förslag har även år 1912 upprättats; och hava uppskattningsmännen däri hemställt om försäljning av följande områden, nämligen:

N a m n.	A r e a l i h e k t a r .				Salu- värde. kronor.	Arrende- värde. kronor.
	åker.	äng.	Impedi- ment.	Summa.		
Lägenheten Krusekulla	3.982	5.064	—	9.046	3,500:—	140:—
» Krösesten	4.937	3.12	0.026	8.083	3,800:—	150:—
» Västra Telacka	5.485	2.657	—	8.142	3,750:—	165:—
» Östra Telacka	3.088	2.962	—	6.045	2,700:—	100:—
» Lyckorna	4.947	1.827	—	6.774	3,750:—	150:—
» Grågåsen	1.444	0.149	—	1.593	1,200:—	40:—
» Helle	1.484	0.032	—	1.516	750:—	30:—
» Helle nr 1	10.398	5.896	0.036	16.33	5,915:—	225:—
» Helle nr 2	13.646	1.087	0.247	14.98	6,275:—	300:—
» Helle nr 3 med Öster- lid	4.861	3.511	0.007	8.379	3,516:—	120:—
» Grönlid	2.888	0.188	0.007	3.073	1,200:—	55:—

Uppskattningsmännen hava tillika — med förmälan att en var av innehavarna av lägenheterna Krusekulla, Krösesten, Västra Telacka, Östra Telacka, Lyckorna och Grågåsen under mer än fem år brukat den lägenhet, som av honom innehades, samt att en var av innehavarna av lägenheterna Helle nr 3 med Österlid och Grönlid ägde byggnader å den lägenhet, varav han vore innehavare — hemställt, att nu nämnda lägenheter måtte hembjudas till innehavarna.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har instämt i uppskattningsmännens år 1912 upprättade förslag.

I utlåtande den 7 mars 1913 har domänstyrelsen, jämte det styrelsen åberopat vad av densamma förut i ärendet anförts, tillika yttrat: Uppskattningsmännens förslag angående försäljning av lägenheterna Inga-torp och Varjamon biträdde av styrelsen. Ej heller mot uppskattningsmännens år 1912 upprättade förslag hade styrelsen något att erinra, utom vad beträffade dispositionen av utskiftet Helle. Enligt sistnämnda förslag skulle från berörda område upplåtas omförmälda lägenheterna Helle nr 1, Helle nr 2 och Helle nr 3 med Österlid, varemot återstående delen av området, motsvarande delar av ägofigurerna nr 381 och 382, som enligt kartbeskrivningen bestode den förra av skogbeväxt ängsmark och den senare av sank äng, skulle bevaras åt kronan. Då emellertid något särskilt skäl härför ej anförts och ej heller syntes förefinnas samt utskiftet vore beläget på långt avstånd från huvudgården, kunde styrelsen ej biträda uppskattningsmännens förslag i denna del, utan ansåge, att skiftet i dess helhet borde försäljas. Det närmare sättet för försäljningen syntes lämpligen böra av Kungl. Maj:t bestämmas.

Jag tillåter mig erinra om, att Kungl. Maj:t förut denna dag på hemställan av *Departements-*chefen för lantförvarsdepartementet beslutat föreslå Riksdagen medgiva, att huvudgården av ifrågavarande egendom finge den 14 mars 1914 överlämnas till lantförsvaret för att användas till remontdepå. I händelse av bifall till berörda förslag torde, på sätt den i ärendet förebragta utredningen giver vid handen, samtliga de av domänstyrelsen till upplåtande ifrågasatta områdena kunna utan olägenhet försäljas.»

Mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet icke haft anledning till erinran, varför utskottet hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition.

Stockholm den 6 maj 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, Odelberg, frih. de Geer, Paulson, Pers, Ericsson, Lundell, Kronlund, Linders, Hellström, greve Wachtmeister, frih. Gyllenstierna, Lundström, Ekerot, Bossen och Tysk.
